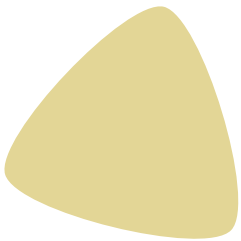

El Bon Pastor

Revista per a preveres

Núm. 59
Novembre de 2014

Equip promotor: Agustí Borrell, Norbert Miracle,
Xavier Morlans, Joan Planellas, Armand Puig.

Correcció lingüística: Joaquim Claver.

Disseny original: Albert Fortuny.

Dipòsit Legal T- 1085 - 2014
revistaelbonpastor@gmail.com
www.elbonpastor.cat

Si voleu col·laborar econòmicament en el sosteniment i difusió de
la revista podeu fer els vostres donatius a
La Caixa **2100-0272-33-0101212882**.
Moltes gràcies

INDEX

Pòrtic	4
ARMAND PUIG I TÀRRECH	
Presentes com el llevat	7
Paciencia Melgar i el virus de l'Ebola LLUÍS SERRA LLANSANA	
Anunciar la Paraula	9
Pau, conversió o vocació? AGUSTÍ BORRELL VIADER	
Deixebles de l'Evangelí	11
Cinc trets del ministeri pastoral del beat Pau VI JOAN PLANELLAS BARNOSELL	
Reclinats sobre el pit del Senyor	14
Un signe d'índole especial NORBERT MIRACLE FIGUEROLA	
Rentar els peus	16
L'esperança (1). Jubany i Bergoglio: criteris de pastoralitat en diàleg DANIEL PALAU	
Un bisbe ens parla	22
El Papa i els màrtirs de Corea ens indiquen el camí + XAVIER NOVELL GOMÀ	
Hem vist, hem llegit	24
Fe i poesia. A propòsit del llibre <i>La Fe de cent poetes catalans</i> JOAN CARRERES I PÉRA	

Giovanni Battista Montini (1897-1978), el papa Pau VI, ha estat beatificat pel Papa Francesc el proppassat 19 d'octubre, diumenge, el dia en què es clausurava el Sínode Extraordinari de la Família. La nostra revista EL BON PASTOR li dedica algunes col·laboracions en aquest mateix número. Ens ha semblat que la rellevant figura del Papa Montini mereixia una atenció especial. La mereixia perquè, situat entre Joan XXIII i Joan Pau II, tots dos sants des de l'abril passat, Pau VI havia estat un Papa una mica oblidat. Ara, gràcies a una oportuna i justificada beatificació, és proposat a tota l'Església com a model de santedat, de vida cristiana i de fermesa evangèlica. D'altra banda, Pau VI és una figura clau de l'Església del segle XX: ell és el Papa del Concili Vaticà II, de l'evangelització, de l'ecumenisme, del nou ordre mundial basat en la pau i la justícia, d'una Església que dialoga amb el món, d'un humanisme cristià que pretén incloure en el seu projecte tota la humanitat, tots els homes de bona voluntat. Aquest va ser el Papa Montini, un gegant del nostre temps, que, en paraules d'Andrea Riccardi, «mai no va renunciar a escriure una història nova».

Pau VI va presidir tres de les quatre sessions del Concili. Joan XXIII havia estat el Papa de l'Esperit que, davant la sorpresa i la incredulitat, havia posat l'Església en Concili. Però aquell juny del 1963, després de la mort del papa Joan, hi havia incerteses sobre la felicitat culminació d'una empresa que no era humana sinó divina. I Pau VI va ser el Papa que fou l'instrument per a realitzar-la. Pau VI va ser el Papa de la Paraula, de la doctrina i del missatge, que va prendre el timó del Concili i va conduir la nau de l'Església a bon port. En el segle XVI la Reforma protestant havia provocat la convocatòria d'un Concili que posés les bases d'una Reforma catòlica, allò que s'anomena, massa ràpidament, la Contrareforma. En el segle XX la modernitat constituïa un repte per a l'Església, tant en la vessant social (la qüestió obrera), com en la vessant cultural (l'apologètica intransigent d'una cultura catòlica autoreferencial, incapaç de dialogar amb el món), tant en la vessant teològica (les insuficiències de la neoescolàstica, posades en evidència per la «nouvelle théologie» i els moviments bíblic i litúrgic) com en la vessant de l'acció pastoral de l'Església (confrontada amb la fi de la cristiandat, la creixent secularització i l'inici de la mundialització). Joan XXIII, amb la seva intuïció profètica, havia parlat d'«aggiornamento» i de signes dels temps, de l'Església dels pobres i de la misericòrdia, de la jerarquia de veritats i del mètode inclusiu (tenir en compte el que uneix, no el que separa).

Els reptes formidables de la modernitat i les intuïcions profètiques del papa Joan eren allà, sobre la taula, aquell 21 de juny de 1963, quan la figura fràgil del Cardenal de Milà, acabat d'elegir Papa, va saludar el poble de Déu reunit joiosament a la Plaça de Sant Pere. Les es-

patlles del curial durant trenta anys, de l'intel·lectual de tres titulacions (Dret Canònic, Dret Civil i Filosofia i Lletres), del consiliari de la Federació Universitària Catòlica Italiana (FUCI), del pastor de l'Església ambrosiana durant vuit anys, ¿serien prou fermes per a guiar l'Església de Crist? El guiatge va durar quinze anys, fins al 6 d'agost del 1978, dia de la seva mort a Castelgandolfo. Pau VI recollia l'herència de Joan XXIII –es coneixien des de 1925– i tenia el compromís moral d'acabar el Concili, cosa que s'esdevingué el 8 de desembre de 1965. Era la persona adequada per a culminar una magna assemblea que tancava l'etapa de l'Església sorgida de Trento i obria l'etapa d'una Església que volia obrir les portes i portar l'Evangelí del Crist per tota la terra. Pau VI seria l'encarregat de guiar el Concili i de garantir-ne la recepció, de dur a compliment el somni del Papa Joan. Ho va fer amb competència i encert –Pau VI no era un professor, era un intel·lectual!–, cercant el consens –fins i tot del «partit romà», que li era contrari– i amb la mirada posada en el món que havia de rebre el renovat anunci evangèlic.

L'Església dels papes successors de Pau VI (Joan Pau I, Joan Pau II, Benet XVI) no s'apartà de la via conciliar. El Postconcili guardà fidelment els ensenyaments del Concili. N'hi ha prou de recordar documents tan emblemàtics com la *Evangelii Nuntiandi* (Pau VI) o la *Redemptoris Missio* o la *Tertio Millennio Adveniente* (Joan Pau II) o la *Deus caritas est* (Benet XVI). Ara, el Papa Francesc, amb la *Evangelii Gaudium*, ha iniciat el segon Postconcili, una nova represa del camí eclesial sota la insígnia de la conversió pastoral i de la missió a les perifèries. Ressonen els aires dels papes precedents, particularment de la *Evangelii Nuntiandi* de Pau VI, un text que posa les bases del discurs de comunicació de l'Evangelí, el qual, amb tons i matisos diversos, ha esdevingut un motiu central en l'acció de l'Església postconciliar. La beatificació del Papa Montini constitueix una invitació a rellegir-lo i repensar-lo. Seria un homenatge preciós a la memòria del nou beat.

Pau VI era un creient de pedra picada que va viure moments complexos, en els quals l'Església semblava trontollar. La contestació de sectors eclesials ideologitzats, les doloroses secularitzacions de preveres, la baixada en picat de les vocacions, la no acceptació de l'encíclica *Humanae Vitae* per part de molts, el rebuig explícit del Concili per part dels lefevrians –i implícit per part d'altres que acusaven el Concili de tots els mals de l'Església–, les acusacions de debilitat contra el Papa, els atacs a la seva autoritat en el marc del Maig del 68'... Pau VI va haver de carregar-se sovint la creu de Jesús. I, mentrestant, continuava aplicant el Concili, convençut que era un do que Déu havia fet a la seva Església.

Pau VI mai no es va refugiar en l'autoritarisme ni es va fer enrere en l'aplicació del Concili. L'acusaven de dubitatiu, de hamletia, però el cert és que fou un home de gran fortalesa interior, de pregària intensa i de delicada caritat, clarivident i conseqüent, que no es va emmotllar a res sinó que va mantenir allò que considerava que era la doctrina de l'Església (regulació de la natalitat, celibat sacerdotal). Ha estat titllat de tímid i poc resolutiu perquè, molt probablement, no s'ha entès la seva finor d'esperit, la seva ponderació intel·lectual, la unió d'aparents contraris que el caracteritzen: ser fidel a la veritat però sense pensar mai

que la veritat és una muralla defensiva; ser defensor de la Tradició però no fer-ne una excusa per a allunyar-se del món. Pau VI va ser un home proper al pensament catòlic francès (Jacques Maritain, Jean Guitton), que sempre va defensar la llibertat de l'Església i de la religió –contra els règims comunistes que la perseguien i contra els règims dictatorials, com el del general Franco, que la volien tutelar. Va descobrir la pobresa en el seu viatge a l'Índia i va escriure la *Populorum Progressio*, que és una profecia de l'actual societat de les desigualtats. Va abraçar-se amb el patriarca Atenàgores a Jerusalem i va passar pàgina d'una història farcida d'excomunionis antievangèliques. Aquest és el Papa que ara ha estat proclamat beat. La grandesa del seu mestratge creixerà amb el pas dels temps.

ARMAND PUIG I TÀRRECH

*Prevere, (Barcelona—Tarragona)
Degà de la Facultat de Teologia de Catalunya*

Paciencia Melgar i el virus de l'Ebola

Paciencia Melgar, de 47 anys, guineana, és una religiosa que pertany a la Congregació de les Missioneres de la Immaculada Concepció (MIC). Les concepcionistes van ser fundades el 1850 a Mataró per Alfonsa Cavin Millot. Es tracta d'una institució compromesa en l'educació i en l'atenció als nens i joves en risc. Actualment, continua tenint una presència important a Catalunya.

La germana Paciencia, que treballava conjuntament amb Miguel Pajares, va contraure el virus de l'Ebola a Libèria en oferir-se com a voluntària per atendre els malalts de l'Ebola. Quan Miguel Pajares, germà de l'Orde de Sant Joan de Déu, va ser repatriat a Espanya es va vetar el trasllat de la germana Paciencia. Més tard, es va saber que la raó era perquè no tenia la nacionalitat espanyola, malgrat que havia atès Miguel Pajares. Abandonada per tothom, la mort de la germana Paciencia semblava qüestió de dies. Tot i viure en unes condicions mèdiques lamentables, va superar el virus. Després de passar 21 dies en quarantena, se'n va reconèixer el guariment. Aleshores, va passar de ser «material de rebuig» sense nacionalitat espanyola a un recurs molt valuós del qual calia disposar fos com fos. Quan Manuel García Viejo, un altre religiós espanyol, va ser repatriat, el plasma de la germana Paciencia era un tresor cobejadíssim. Tot i no tenir la nacionalitat espanyola, va ser portada a Madrid. Els tràmits burocràtics es van resoldre amb gran celeritat, però la situació estava tan avançada que no s'hi va poder fer res. No obstant això, Teresa Romero, auxiliar d'infermeria, va poder rebre el plasma de la germana Paciencia, fet determinant per celebrar-ne la recuperació.

Em fa vergonya l'actuació del govern espanyol, amb una actuació jurídica discutible, que primer apel·la a la llei per rebutjar l'atenció a la religiosa que havia atès meravellosament un ciutadà espanyol a Monròvia i després la porta sigui com sigui per «utilitzar-la» com a plasma curatiu. La gestió pèssima del govern espanyol en el tractament del virus de l'Ebola no només ha posat de manifest la incompetència dels responsables polítics sinó la manca de valors, d'ètica i d'escrúpols.

La meva admiració i reconeixement per la germana Paciencia i per la congregació de les Missioneres de la Immaculada Concepció. S'hi podia haver negat, però la seva caritat, la seva entrega, la seva donació estan per sobre del menyspreu rebut. Els religiosos i altres persones que treballen en la mateixa línia es preocupen per l'ésser humà sense tenir en compte ni els seus papers ni la procedència.

Mentrestant als salons de la frivolitat es va discutir sobre el cost de la repatriació, feta amb tota mena de desplegament mediàtic a bombo i platerets. Es va oblidar el viatge d'una anterior ministra de Defensa que es va desplaçar fins a l'Afganistan amb un avió medicalitzat a

causa del seu avançat estat de gestació només per l'interès d'impacte polític. Es van oblidar les targetes bancàries, el projecte Castor...

Àfrica ha vingut a rescatar Europa, què fa Europa per Àfrica?

LLUÍS SERRA LLANSANA

Germà marista

Secretari General de la Unió de Religiosos de Catalunya

Pau, conversió o vocació?

Pau se sent apòstol. Per a ell l'anunci de Crist no és una activitat secundària ni una dimensió més de la seva condició de cristià, sinó que constitueix la seva veritable identitat. Ell és apòstol. Ho experimenta així des de l'instant mateix del seu trobament amb Crist ressuscitat. El que se sol conèixer com la «conversió» de Pau, és de fet una vocació, una crida en la qual se li confia una missió. Aquell dia Pau no canvia de religió, no deixa de ser jueu per ser cristià, sinó que passa de ser seguidor de Crist a ser-ne apòstol¹.

El text on Pau es refereix més explícitament al canvi que va experimentar arran del seu encontre amb Crist es troba a l'inici de la Carta als Gàlates. Allí recorda que abans «persegua amb fúria l'Església de Déu i la volia destruir» (Ga 1,13), i que això va canviar quan «el qui m'havia escollit des de les entranyes de la mare, em va cridar per la seva gràcia» (Ga 1,15). Aquesta frase, que evoca la vocació del profeta Jeremies (Jr 1,5)², usa el verb καλέω, característic dels relats bíblics de vocació. Tot seguit especifica que la crida implicava una missió ben concreta: «Quan a ell li semblà bé, em va revelar el seu Fill perquè jo l'anunciés als pagans» (Ga 1,15-16). Pau no està explicant un canvi de vida o de pensament, sinó una missió que li és encomanada: fer conèixer el Fill de Déu als pagans, és a dir, ser apòstol del Crist. Alguns autors parlen d'una «doble crida»³ rebuda en aquest moment per Pau, és a dir, a ser deixeble de Jesús i a ser apòstol dels pagans. Potser la combinació dels dos elements és acceptable tal com la formula Barnett, segons el qual, en l'esdeveniment de Damasc, «Déu va canviar la relació de Pau amb Crist i li va donar una nova vocació.»⁴

En diverses ocasions Pau evoca directament o indirectament aquest encàrrec rebut de Déu, a vegades usant també el vocabulari típic de la vocació. En la salutació inicial d'algunes seves cartes es presenta com a κλητὸς ἀπόστολος, «cradat (a ser) apòstol». Així ho fa en la solemne introducció a la Carta als Romans, on afegeix immediatament ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ, que podem traduir per «escollit per a (anunciar) l'evangeli de Déu», si bé el terme ἀφωρισμένος significa literalment «separat, posat a part», cosa que remarca l'ele-

¹La consideració dels fets del camí de Damasc com una crida, més que com una conversió, ja es va imposar fa anys i és un dels elements destacats recentment per l'anomenat nou paradigma (o "new perspective") en els estudis paulins; cf. l'estudi de James D. G. DUNN, *The new Perspective on Paul*, Grand Rapids, Mich.; Cambridge, U.K.: Eerdmans, rev. ed. 2008, pp. 347-365; cf. també Paul William BARNETT, *Paul. Missionary of Jesus*, Grand Rapids, Mich.: Eerdmans 2008, p. 55. Dunn diu que si de cas es pot parlar d'una conversió en la visió teològica de Pau, no pas com a canvi de religió; cf. James D. G. DUNN, *The Theology of Paul the Apostle*, Grand Rapids, Mich.: Eerdmans 2006, p. 179.

²Seyoon Kim destaca igualment els versos d'Is 42 i 49, que mostren que Pau s'identifica amb el Servent del Senyor, ungit amb l'Esperit i enviat a portar la bona nova a les nacions; cf. Seyoon KIM, «Paul as an eschatological Herald», en Brian S. ROSNER – Trevor J. BURKE, *Paul as Missionary: Identity, Activity, Theology, and Practice* (Library of New Testament Studies [Journal for the Study of the New Testament Supplement Series] 420), New York; London: T & T Clark 2011, 9-24, pp. 13-14.

³Així ho fa Joseph A. FITZMYER, *Romans. A new Translation with Introduction and Commentary* (The Anchor Bible 33), New York: Doubleday 1993, p. 237, que parla de "double call".

⁴BARNETT, *Paul*, 72.

cció i la crida de Déu perquè Pau es dediqui a la missió de fer conèixer la bona nova. Poc després insisteix que ha rebut χάρις καὶ ἀποστολήν, «gràcia i apostolat» (Rm 1,5), una expressió que se sol entendre com una nova referència a la crida rebuda per Pau per anunciar l'evangeli, és a dir, «el do de ser apòstol». També en l'encapçalament de la Primera carta als Corintis Pau es presenta com a «cradat a ser apòstol», i en aquest cas hi afegeix, com fa sovint, «de Jesucrist» (1Co 1,1)⁵.

Pau, doncs, se sent enviat a evangelitzar, a ser apòstol; aquesta és la seva missió i aquesta és la seva identitat. Tant és així que a vegades arriba a contraposar-ho a altres accions que semblarien anar-hi associades, com és la de batejar: «Crist no em va enviar a batejar, sinó a anunciar l'evangeli» (1Co 1,17). Aquesta missió que ha rebut, la viu com una veritable obligació a la qual ha de respondre amb totes les seves energies. Diu a la comunitat de Corint: «Tanmateix, jo no puc gloriar-me d'anunciar l'evangeli, perquè és una obligació que m'han imposat: ai de mi si no anunciés l'evangeli!» (1Co 9,16). Aquesta «imposició» prové sens dubte del moment en què ha rebut la crida de Déu a ser apòstol.

AGUSTÍ BORRELL VIADER

Provincial dels Carmelites Descalços de Catalunya i Balears

⁵ Resulta interessant de notar com en tots dos casos els destinataris de la carta són anomenats poc després κλητοῖς ἁγίοις, “cradats (a ser) sants” (Rm 1,7: 1Co 1,2), com si es volgués indicar que la finalitat de l'apostolat de Pau és portar els receptors del seu anunci a la condició de sants, que és un dels termes amb els quals Pau sol designar la identitat cristiana.

Cinc trets del ministeri pastoral del beat Pau VI

La recent beatificació de Pau VI, Papa de l'Església catòlica del 21 de juny de 1963 al 6 d'agost de 1978, ens obliga a fer memòria agraïda del seu ministeri pastoral, perquè enmig d'una època no fàcil per a la vida de l'Església va saber-ne esdevenir el seu timoner audaç i prudent. Aquests són alguns dels trets principals de la seva obra i del seu pontificat. Els resumim en cinc punts:

1) Pau VI tenia consciència que el Concili Vaticà II era l'herència de Joan XXIII i que ell havia de portar a bon terme. Durant l'agonia del papa Roncalli, ja havia parlat als joves de Milà dient-los que «l'herència del papa Joan, no la podem deixar perdre». Un cop elegit papa, escriu al Secretari d'Estat afirmant que «la part més important del meu pontificat estarà dedicada a continuar el Concili». I així serà. Tots els documents del Vaticà II foren acabats i promulgats amb el papa Montini. Pau VI sentia tant el «deure» de continuar i d'acabar el Concili com d'identificar-se amb el papa Joan. Fins i tot, la comparació personal l'inquietava. Refusava l'oposició polèmica que alguns feien entre un Joan XXIII tolerant i ell mateix, que el qualificaven de més exigent en la doctrina. Creia que era tergiversar l'actitud del papa Joan, que no era un dèbil condescendent. De fet, el Concili no s'hauria convocat sense la intuïció de Joan XXIII, però tampoc no s'hauria portat a bon terme sense la talla intel·lectual de Pau VI. Al dia següent de la clausura del Concili, Pau VI anota en el seu diari unes paraules que han estat recordades pel papa Francesc en el dia de la seva beatificació:

«Potser el Senyor m'ha cridat i m'ha posat en aquest servei no tant perquè jo tingui algunes aptituds, o perquè governi i salvi l'Església de les seves dificultats actuals, sinó perquè sofreixi quelcom per l'Església, i així quedi clar que Ell, i no altres, és qui la guia i la salva».

I afegí el papa Francesc:

«En aquesta humilitat resplendeix la grandesa del beat Pau VI que, en el moment que estava sorgint una societat secularitzada i hostil, va saber conduir amb saviesa i amb visió de futur —i potser en solitari— el timó de la barca de Pere sense perdre mai l'alegria i la fe en el Senyor».

2) Per a Pau VI l'Església era el discurs central. Però no per emmirallar-se ella mateixa, sinó per retornar més fonament cap al misteri de Crist. Ja ho indicava el seu lema episcopal i pontifici: *In nomine Domini*. Recent elegit papa, en el discurs d'obertura del segon període conciliar, parlarà de Crist com a principi, ruta i finalitat de l'Església:

«Que aquest Concili tingui plenament present aquesta relació múltiple i única, ferma i estimulant, misteriosa i plena de claredat, exigent i que tanta joia dóna, entre nosaltres i Jesucrist, entre aquesta Església santa i vivent, que som nosaltres, i Crist del qual nosaltres ve-

nim, pel qual nosaltres vivim, al qual nosaltres anem. Que damunt d'aquesta assemblea no brilli una altra llum que Crist, que és la llum del món; que cap altra veritat no interessi a les nostres ànimes, fora de les paraules del Senyor, el nostre únic Mestre. Que cap altra aspiració no ens guïi, que no sigui el desig de ser-hi absolutament fidels»(núm. 12).

Aquest discurs constituïa una esplèndida exposició del pensament de Pau VI sobre l'Església, o millor dit, sobre la relació de Crist amb la seva Església. Cal indicar que aquesta al·locució esdevé un dels grans textos de referència per al Vaticà II que, juntament amb el discurs inaugural de Joan XXIII, *Gaudet Mater Ecclesia*, són les dues grans al·locucions que més influïren en el Concili.

3) Pau VI estimava el món contemporani, amb les seves llums i ombres. Desitjava conèixer i apreciar la cultura dels homes d'avui, i acostar-s'hi. Ell mateix ho afirmà en el discurs de cloenda del Concili. Pau VI era conscient del gir antropològic de la teologia del Vaticà II, però aquesta consciència implicava tenir la mirada correcta: l'Església —afirmava— «no s'ha de desviar merament a visions antropocèntriques preses de la cultura moderna», però sí que «s'ha de girar cap a l'home d'avui» per oferir-li positivament la llum de Crist i el seu Regne. D'una forma admirable, ja en la seva Encíclica *Ecclesiam suam* (1964), explicitava aquest «estar en el món» sense ser «del» món, en un passatge que serà citat pel Vaticà II en el decret *Presbyterorum ordinis* (núm. 3), quan es descriu l'actitud que davant la societat i el món han de tenir els preveres:

«L'Església no pot separar-se del consorci humà, ans ha de restar-hi immersa. I per això els seus fills actuen i es mouen a l'impuls d'aquesta convivència, n'adopten la cultura civil, n'obeeixen les lleis i en segueixen els costums. Però aquesta relació de l'Església amb la societat humana fa sorgir contínuament qüestions difícils, que avui, sobretot, assoleixen una extremada gravetat [...].

La pedagogia cristiana haurà de recordar sempre el deixeble del nostre temps [...] el deure de viure en aquest món, però no segons el món, d'acord amb la pregària que va fer Jesucrist pels seus deixebles [...] (Jn 17,15-16). Pregària que l'Església fa seva. Malgrat això, aquesta diferència no equival a separació. Ni tampoc revela negligència, por o menyspreu. Car l'Església, en fer distinció entre ella i la humanitat, no vol oposar-se-li, sinó més aviat unir-se-li» (núms. 40.61-62).

4) Per acarar adequadament aquest gir antropològic, Pau VI reclamava una actitud de diàleg. Serà el papa de la gran encíclica del diàleg eclesial —la *Ecclesiam suam*, programàtica del seu pontificat. Ara bé, aquest diàleg demana uns fonaments doctrinals, unes determinades actituds espirituals. Precisament, partint de la premissa que el cristianisme és el diàleg entre Déu i l'home manifestat en la història de la salvació, per a Pau VI les característiques supremes d'aquest col·loqui salvador han de reproduir-se en el diàleg entre l'Església i la humanitat: Si el diàleg de salvació s'obrí per la iniciativa divina, no hem d'esperar a ser cridats; si el diàleg de salvació va sorgir de la caritat, així també l'amor fervorós i desinteressat de l'Església al món haurà de moure el nostre diàleg; si el primer no s'ajustava als

mèrits d'aquell a qui anava dirigit, també el diàleg eclesial ha de fer-se sense límits i sense càlculs... Aquest diàleg original d'amor entre Déu i els homes ha de reproduir-se tant en el diàleg amb el món, com en el diàleg a l'interior de la mateixa Església.

5) Pau VI va iniciar el seu pontificat de forma brillant i reeixida. Però l'acabà amb un **cert dramatisme, sofriment, i poca estimació per part d'alguns sectors eclesials**, sobretot després de la publicació de les Encíclics *Sacerdotalis caelibatus* (1967) i *Humanae vitae* (1968). En plena crisi del maig del 1968, les estadístiques ens indiquen que el curs 1968-69 fou l'any de més secularitzacions sacerdotals de tota la història de l'Església. Pel que fa a la *Humanae vitae*, va causar gran rebombori quan va aparèixer, essent titllada de conservadora per les ments més perspicaces, però que, en canvi, ho acceptem o no, encara manifesta avui el seu significat «profètic». Els anys que ens en separen no li treuen res de la seva sorprenent capacitat de posar-se encara avui al servei de l'amor i de la vida, de la dignitat de la persona des dels seus inicis, així com al servei de la societat humana i del seu futur. D'aquí que el mateix papa Francesc hagi parlat d'ella com d'una «genialitat profètica» (Corriere della Sera, 5-III-2014).

Giovanni Battista Montini, papa de l'Església amb el sobrenom de Pau, l'apòstol dels gentils, volia fer entrar els valors de la societat civil a l'Església. Apòstol ardit, vivia i conservava «la dolça i confortant joia d'evangelitzar, fins i tot quan cal semblar amb llàgrimes als ulls», com escrivia en l'Exhortació *Evangelii nuntiandi* (núm. 80), un dels documents centrals del magisteri postconciliar (1975). Moria a Castelgandolfo l'agost de 1978. El taüt posat directament a terra, sense cadafal, arrencà un espontani aplaudiment de l'assemblea reunida a la plaça de sant Pere. Apòstol abrandat i abnegat, ens havia dit allò que creia profundament en l'Exhortació acabada d'esmentar: «L'Església evangelitzarà el món per la seva vida i la seva conducta, és a dir, pel testimoniatge viscut de fidelitat al Senyor Jesús, de pobresa i de despreniment, de llibertat enfront dels poders d'aquest món, en una paraula, de santedat» (núm. 41).

JOAN PLANELLAS I BARNOSELL

*Prevere del Bisbat de Girona
Vicedegà de la Facultat de Teologia de Catalunya*

Un signe d'índole especial

Durant el període preparatori del Concili Vaticà II, el Papa Joan XXIII va voler que la qüestió del celibat dels preveres quedés fora de l'ordre del dia del Concili. L'any 1965, alguns pares conciliaris proposaren la conveniència de la modificació de la disciplina, com a mínim en algunes regions del món. Quan a l'octubre d'aquell any va arribar el moment de discutir l'esquema sobre el ministeri i la vida dels preveres, alguns bisbes pensaren que era el moment d'introduir el tema del celibat.

Pau VI va escriure a l'assemblea conciliar una carta, que llegí el cardenal Tisserant, en la qual considerava del tot inapropiada aquesta discussió, insistia en el fet que es mantingués per a l'Església llatina la disciplina celibatària, però alhora suggeria que els bisbes que ho volguessin li fessin arribar les seves opinions sobre aquest tema. La carta de Pau VI va ser rebuda amb un extraordinari aplaudiment.

El Papa Pau estava convençut que un debat com aquest a l'aula conciliar hauria provocat més tensió que reflexió i que els mitjans de comunicació n'haurien fet un argument de debat i alhora hauria distorsionat el veritable debat sobre el ministeri presbiteral.

El mes de juny de 1967, Pau VI va fer pública l'encíclica *Sacerdotalis Caelibatus*. El papa presentà aquesta encíclica com l'acompliment de la promesa feta als pares conciliaris de parlar d'aquesta temàtica i sobretot davant d'un creixent estat d'opinió que, en paraules del Papa Montini «sacseja la consciència i provoca la perplexitat en alguns preveres i joves aspirants al sacerdoci i engendra confusió en molts fidels» (núm. 2).

Els fonaments teològics del valor del celibat, aportats per Pau VI a l'encíclica, són tres: “entrega total a Crist, entrega total a l'Església, esdevenint signes del Regne de Déu consumat”, és a dir el seu significat cristològic, el seu significat eclesiològic i el significat escatològic, ben presentats i raonats, amb aquella precisió i profunditat amb què Pau VI escrivia els seus documents.

Davant les dificultats, el papa aconsella una intensa vida espiritual, de tal forma que el prevere visqui el celibat no «com una imposició des de fora, sinó amb la íntima alegria d'una elecció feta per amor a Crist» (núm. 72). El Papa suggereix que cada any, en el dia de l'aniversari de l'ordenació i el Dijous Sant, els preveres renovin espontàniament les promeses fetes en ser ordenats.

Quasi cinquanta anys després de la publicació d'aquest important document magisterial del ja beat Pau VI, el celibat dels preveres continua formant part d'aquell conjunt de qüestions

que, de forma recurrent, van sorgint en els mitjans de comunicació cada cop que hom parla de les reformes en l'Església.

El celibat, més que una disposició canònica, és un do que el Senyor ha fet a la seva Església, un do que és necessari meditar i enfortir constantment, especialment en el nostre temps, profundament secularitzat, i que només es pot interpretar en el si d'un veritable lliurament total al Senyor.

Joan Pau II a *Pastores dabo vobis* presenta el celibat com una exigència de radicalisme evangèlic, que afavoreix de manera especial l'estil de vida esponsal i brolla de la configuració del sacerdot amb Jesucrist, a través del sagrament de l'orde.

Benet XVI, preguntat pel periodista Peter Seewald sobre la llastimosa situació d'alguns preveres que conviuen en una relació similar al matrimoni, responia: «El problema fonamental és la sinceritat [...], com podem donar suport als sacerdots perquè el visquin de forma que continuï sent un signe en aquest temps tan confós, en el qual no només el celibat, sinó també el matrimoni es troba en una gran crisi».

Penso que la relació que el Papa Benet estableix entre les vocacions al matrimoni i la vida celibatària il·lumina ambdues vocacions i fa més bella tota l'Església en la seva missió de donar testimoni de l'amor de Déu enmig del món.

Quan l'entrevistador pregunta al Papa Benet per aquest tema, ell respon donant un suggeriment als preveres que, en els temps d'un perillós individualisme que vivim, no ens hauria de passar per alt: «crec que el celibat guanya al seu important caràcter de signe i també a la seva possibilitat de ser viscut, si es formen comunitats de sacerdots. És important que els sacerdots no visquin aïllats, sinó que convisquin en petites comunitats, que se sostinguin mútuament i que, d'aquesta forma, experimentin la unió en el seu servei per Crist i en la seva renúncia pel regne del cel i prenguin consciència sempre de nou d'això».

El beat Pau VI a l'encíclica sobre el celibat ja escrivia «Que sigui perfecta la comunió d'esperit entre els sacerdots i intens l'intercanvi d'oracions, de serena amistat i d'ajudes de tota mena. Mai no es recomanarà prou als sacerdots una certa vida comú entre ells, tota ella adreçada al ministeri pròpiament espiritual; la pràctica de trobades freqüents amb fraternal intercanvi d'idees, de plans i d'experiències entre germans; l'impuls a les associacions que afavoreixen la santedat sacerdotal» (núm. 80).

Quasi cinquanta anys després d'aquesta encíclica, el preciós suggeriment de Pau VI sobre l'amistat i la fraternitat presbiteral continua essent un objectiu que no s'ha assolit suficientment i, per tant, un repte de cara a l'evangelització que tenim encomanada.

NORBERT MIRACLE FIGUEROLA

Prevere de l'Arquebisbat de Tarragona

Rector del Seminari Major Interdiocesà de Catalunya

L'esperança (1). Jubany i Bergoglio: criteris de pastoralitat en diàleg

Ens remetem en ocasió d'aquestes ratlles, al rescat de les dues primeres cartes pastorals que Jubany adreçà als seus fidels¹, en temps de l'advent i que giren entorn de l'esperança, aspecte que destaca en una de les sis peticions que el papa Francesc formula a l'*Evangelii Gaudium* de manera clara i contundent: «no ens deixem robar l'esperança!» (EG, 86)². Més enllà d'un simple joc de diferències i semblances entre ambdós testimonis (que demanaria un treball més exhaustiu), voldríem deixar al descobert algunes notes dominants que ens permetessin de copsar i gaudir la profunditat del temps de l'advent que s'acosta.

És interessant situar, tant aquests dos escrits de Jubany com el text de Bergoglio, en la línia d'un ferm desig d'influir en la pastoralitat, i els criteris que la mouen. Quan arribà Jubany a Barcelona, aquell desembre del 1971, les primeres paraules amb que el presentaven destacaven d'una manera especial la seva voluntat de trobar una bona síntesi i un bon equilibri entre la seva formació jurídica i les seves intuïcions pastorals³. També és ben cert, que des de l'elecció de Jorge Mario Bergoglio, el març del passat 2013, els signes, expressions i actuacions que ha dut a terme, a més a més del seu escrit *Evangelii Gaudium*, han posat de manifest un seguit d'intuïcions pastorals de primer ordre, que han provocat, segons el parer de molts, l'inici d'una nova etapa en la recepció del Concili Vaticà II.

Així, doncs, l'esperança té a veure, i molt, amb la reflexió i actuació pastoral. De fet, aquesta virtut és un dels trets definitoris de la vida cristiana, especialment perquè suposa el reconeixement de la pròpia pobresa, i per tant, sintonitza idòniament amb el programa de vida que adreça Jesús a la seva gent amb les benaurances (Mt 5,1-12), i també, tal com recorda Bergoglio, a l'experiència de salvació, en aquest cas expressada per sant Pau: «et basta la meva gràcia, perquè la meva força es manifesta en la feblesa» (2Co 12,9). Jubany recorda l'estreta relació que es dona entre la història de la salvació i l'escriptura, especialment en aquells fragments oferts durant el temps d'advent, i que serveixen de preparació per a una vinguda del Senyor que s'esdevé ja ara en la nostra història.

Més enllà d'aquest imprescindible ressò bíblic, a l'entorn de l'esperança es detecten dificultats. Aquesta no és pas una virtut instantània o immediata. Jubany detecta dos esculls prin-

¹Boletín Oficial del Arzobispado de Barcelona (BOAB), año CXII, 15-XII-1972, nº12, 601-606, carta pastoral del 26 de novembre de 1972, «L'espiritualitat de l'advent»; i BOAB, año CXIII, 15-XII-1973, nº12, 709-718, carta pastoral del 26 de novembre de 1973, «La nostra fe en Crist, avui». Les citacions del text de Jubany seran en lletra cursiva, les de *Evangelii Gaudium* s'indicarà oportunament entre parèntesis.

²Les cinc restants les trobem a EG, 83. 92. 97. 101 i 109.

³BOAB, año CXI, 15-XII-1971, nº12, 695 y 698.

cipals, la por i el desànim, traslladat en aquella cantarella del ja no hi ha res a fer. Bergoglio, emprant termes i imatges diferents, també en fa referència, de vegades es tracta de la temptació del pessimisme i la derrota que pot traduir-se en rostres avinagrats, de vegades és la constatació de l'existència d'una profunda «desertificació» espiritual (EG, 85-86).

L'esperança per a Jubany i per a Bergoglio no és un triomf còmode, i és que «el triomf d'un cristià és sempre una creu» (EG, 85). L'advent, doncs, ens permet d'entrenar l'esperit per guanyar el combat contra la desesperança, i fer-ho pel camí d'una ferma «tendresa combativa» (EG, 85), així com a través del reconeixement de la presència d'aquell mateix Esperit que va conduir l'Església durant el Concili. La purificació pròpia de l'advent ens hauria de dur a creure més el Déu de les promeses, que no pas les promeses de Déu.

Encara més, el temps de l'advent ens ofereix l'oportunitat de prendre consciència del lloc que ocupa l'Església en el món, i això més enllà de la seva aparença inerme i cada vegada menys influent en la societat. L'advent és el moment oportú per estimar la pròpia petitesa, i prendre consciència de com la salvació de Déu es fa eficaç a través d'una porció reduïda de fidels, que està al servei de la totalitat, i en cert sentit, la representa (també EG, 112). Aquest adonar-se del propi lloc, donarà pas a una Església realment i autènticament missionera, servicial i solidària amb tots els homes, «L'Església que surt és la comunitat de deixebles missioners que primeregen, que s'involucren, que acompanyen, que fructifiquen i festegen» (EG, 24). En una paraula, l'advent no tant sols ens ajuda a «descobrir el valor del que és essencial per viure» (EG, 86), sinó que ens permet de retornar al sentit del nostre ser-Església.

Encara més, l'advent, que és l'espera de la vinguda del Senyor, troba en l'entrega, amor i servei als pobres, un criteri pràctic d'una gran densitat teològica, que ajuda a superar no tant sols les distàncies internes en el si de l'Església, sinó que situa els cristians en la línia de continuïtat dels profetes d'Israel, i per tant els situa com autèntics teòlegs de l'Advent i de l'esperança. L'actuació envers els necessitats no és estratègica o de màrketing, sinó resposta concreta, profunda i amorosa, per estar al costat dels qui en les dificultats necessiten omplir la vida d'autèntica esperança. Ens tocarà, doncs, de ser «persones-càntir» (EG, 86), és a dir, cristians que revitalitzen, cada cop més, la seva identitat amb una esperança activa.

DANIEL PALAU

*Prevere de l Bisbat de Sant Feliu de Llobregat
Professor de la Facultat de Teologia de Catalunya*

El Papa i els màrtirs de Corea ens indiquen el camí

Aquest estiu el papa Francesc ha visitat pastoralment Corea. El motiu principal ha estat la beatificació de 124 màrtirs. Les seves paraules en l'homilia de la beatificació i en el discurs que va tenir en l'encontre subsegüent amb els líders de l'apostolat laïcal de Corea del Sud, ens continuen fent llum en el treball evangelitzador que tenim proposat també aquí.

Els nous beats màrtirs foren una part d'aquells buscadors de la veritat que a finals del segle XVII, principis del XVIII, moguts, com digué el Papa en llur beatificació, per la «curiositat intel·lectual, per la recerca de la veritat religiosa», varen inaugurar la fe a Corea.

Aquells primers cristians coreans eren un grup d'intel·lectuals que cercaven reformar la societat del seu temps amb nous valors. Llegiren providencialment l'obra del jesuïta Mateo Ricci «El veritable significat del Senyor del Cel», una mena de catecisme escrit en xinès. Allò, com va dir el papa Francesc, fou «un encontre inicial amb l'Evangelí» i l'Esperit Sant feu que els primers cristians obrissin «la seva ment a Jesús». Enviaren a un d'ells a Xina per a rebre el baptisme i quan tornà ja cristià, aquest va batejar la resta. Com diu el Papa: «el coneixement de Jesús aviat va propiciar un encontre amb el Senyor mateix, els primers baptismes, el desig d'una vida sacramental i eclesial plena i el començament d'un compromís missioner».

El que va començar com un projecte de regeneració social va transformar-se en el naixement de l'Església catòlica, formada per «comunitats que s'inspiraven en l'Església primitiva, en què els creients eren veritablement un sol cor i una sola ment, sense deixar-se endur per les diferències socials tradicionals, i tenint-ho tot en comú». El que naixia com un projecte de transformació social va desembocar en una persecució de 100 anys amb més de 10.000 màrtirs. El Papa, recordant els inicis d'aquesta persecució religiosa que va suposar la fugida de molts catòlics cap a les muntanyes per formar poblets catòlics, afirmava: «Estaven disposats a grans sacrificis i a desprendre's de tot allò que pogués apartar-los de Crist —propietats i terres, prestigi i honor— perquè sabien que només Crist era el seu veritable tresor».

Avui, però, 5 milions i mig de coreans són catòlics —11% de la població— en un continent on els cristianisme continua essent completament residual —no arriba al 1%— llevat de Filipines i els països de l'Àsia sud-oriental.

El Papa reconeixia en l'encontre amb els líders de l'apostolat laïcal que l'evangelització de Corea començà essent una gran obra de «generacions de laics que perseveraren en l'amor a Jesucrist i en la comunió amb l'Església, malgrat la manca de sacerdots i l'amenaça de

greus persecucions». A més subratllava «la tasca de nombroses associacions que s'ocupen directament de l'atenció als pobres i necessitats [...] la valuosa contribució de les dones catòliques coreanes a la vida i la missió de l'Església en aquest país com a mares de família, com a catequistes i mestres».

L'exemple de Corea, salvades les grans distàncies culturals, ens mostra l'oportunitat evangelitzadora que tenim al davant en la nostra actual situació social.

Aquell grup d'intel·lectuals coreans que cercaven una alternativa, varen trobar l'Evangelí i varen ser-hi fidels. Perquè, com afirma el Papa, varen constituir «comunitats que s'inspiraven en l'Església primitiva», «comunitats de deixebles missioners que 'primeregen', que s'involucren, que acompanyen, que fructifiquen i festegen» (EG,24).

Aquelles comunitats, però, no varen ser una operació de simple imitació. Ells, en el seu camí de progressiu descobriment del cristianisme, s'adonaren que la vida nova que els seduïa només era possible com un do de Déu i aquest s'iniciava amb el sagrament del baptisme.

La nostra societat també pateix una profunda crisi. Molts demanen un canvi de model econòmic, social i polític. No són pocs els que demanem també un canvi ètic i moral. Apareixen per tot arreu moviments cívics i polítics que el reivindiquen i el promouen, sovint amb signes ben contraris.

Què aportem com a Església? Estem treballant per fer que les nostres parròquies ofereixin l'Evangelí amb tota la seva puresa i bellesa. O bé, com denuncia el Papa, caiem en la temptació de mantenir i viure d'una administració articulada sobre la petició de sagraments.

Treballem per a suscitar una actitud orant en les nostres comunitats i confiïm que a poc a poc vagi naixent una comunitat viva, fraterna i evangelitzadora.

+ XAVIER NOVELL I GOMÀ

Bisbe de Solsona

HEM VIST, HEM LLEGIT

Fe i poesia.

A propòsit del llibre *La Fe de cent poetes catalans*

U

*E, sobretot, ma Fe que no vacil·le
ni tremol la mia Esperança!*

Del Cant espiritual d'Ausiàs March

Una antologia és sempre una tria i la responsabilitat recau sobre el compilador. Començant pel títol: *La Fe de Cent poetes Catalans*, de bon recordar¹. Una excursió suggestiva pels camins de la poesia en llengua catalana. La tessitura és ampla. Com la mateixa vida. Hi trobareu poetes i poetesses representatius de les diferents terres catalanes i d'èpoques diferents. Que visqueren pocs anys o gairebé arribaren a centenaris.

Hi veureu una ampla gamma de temes i registres poètics. Què els uneix? El bleix espiritual o, si voleu, la reflexió sobre el sentit i la transcendència de la vida humana. Ja sigui un cant d'adoració, un himne de lloança, una sàtira, un clam, un conjur...

La fe no és mesurable; és cega; és bella. L'al·legoria de la Fe... una donzella camí de l'Infinit. L'al·legoria té reminiscències bíbliques...

...fem camí per la Fe, sense veure-hi. (Co 5,7)

Una *Elegia* d'Alcover, un *Cant Èpic* de Verdaguer, una *Estança* de Riba, un sonet de Foix han passat la prova del temps. A l'interior de la poesia religiosa destaca el *Cant Espiritual*, la invocació al Déu Creador o al Crist Senyor. Més enllà de la recerca metafísica, el camí de la bellesa.

*...viuen enmig de les obres que Déu ha fet, no paren d'investigar-les,
i la mateixa aparença els convenç: és tan bonic, aquest món! (Sv 13, 1-7).*

la "Via Pulchritudinis", o no s'abeura profundament en les arrels bíbliques?

Aquesta antologia es començà de cohesionar en la perspectiva de l'Any de la Fe. Més enllà de la dimensió literària, la suggestió espiritual: Cent poesies de Cent poetes diferents. Versos i també prosa poètica: al *Llibre d'Amic e Amat* de Lull, hi trobareu la frescor d'un idioma naixent.

Ausiàs March, el poeta que deixà de banda "l'estil dels trobadors", confereix identitat al Cant Espiritual català:

*Pus que sens tu algú a tu no basta
dóna'm la mà o pels cabells me lleva...*

De Verdaguer –ell sol ja hauria emplenat el llibre– hem recollit un poema de joventut *Qui com Déu* (1869-79; un cant espiritual amb versos d’una modernitat sorprenent:

*Façà’s Senyor, vostre voler que acato,
però en la creació transparenta’us
que es trist a qui us estima sempre, sempre,
cercar-vos amb deler i no veure-us mai,
d’eix fill que us crida, enyoradís, oh Pare,
doncs on, dolcíssim Pare, us amagau?*

Verdaguer! En l’enterrament de Gentil (*Canigó*), se’ns mostra amb els accents més pujats del romanticisme: plora el cel, ploren els boscos, ploren els ocells per expressar la tristesa humana. És la fal·làcia patètica; la transposició a l’exterior dels estats d’ànim interiors. En canvi, en *La mort d’un jove de Maragall*, l’aire s’asserena, el ponent és dolç... Verdaguer cerca la bellesa còsmica; Maragall, la bellesa estètica. Com expressa al *Cant Espiritual*:

Sia’m la mort una major naixença!

Els pares de l’Escola Mallorquina ens presenten l’augusta serenor del classicisme. També Carner, el poeta de la cançó subtil i el vers irònic, manifesta a *Verb* i a *Nabí* la seva espiritual volada

*...en el darrer tombant del meu viatge
pren-me en la teva revolada ardent.*

mentre amb urc salvatge, Carles Riba reprèn la vella invocació dels profetes

Escolta, Déu, Tu més pregon, Tu alt...

Amb Riba i Sagarra, Jaume Vicenç Foix; la seva creativitat innovadora a la recerca del Senyor Déu té ja el regust de la poesia contemporània.

*Senyor: feu aspra i forta
l’única Veu, la Imatge i el Seu Nom!*

Un sonet o una sàtira, com fa Guerau de Liost amb díctics d’encuny cristològic:

*A l’altra vida, Senyor, seré el que sóc, més que ara
Suprema naturalitat com a la taula del Pare.*

Marià Manent i Tomàs Garcés, els mestres de l’elegància, ofereixen un classicisme serè, que es manté fins a l’esclat de la guerra civil.

Després, el Silenci. Que tampoc no era silenci. Llegim al *Nadal dels proscrits* de Camil Geis (1936)

*Calleu la Bona Nova: silencieu el Crist...
Nadal sense nades! Ai, quin Nadal tan trist!*

o Manuel Bertan i Oriola que evoca la Pasqua (1937) amb versos colpidors, traduïts a l’italia per Pier Paolo Pasolini₂.

*Sense foc, sense ciris pasquals,
sense drings coneguts de campanes...*

Any 1939. Goig sense alegria per la literatura catalana. Els *Cants espirituals* ens arriben ara de la diàspora: A Leysin (1948), Carles Cardó contempla el Déu anorreat en la faç Crist

*T'entumires el rostre de dolor
perquè et mirés la humilitat humana.*

Poc després, en un París colpit per les metralls, Josep Palau i Fabre interpel·la el Totpoderós amb angoixa vital

*No crec en Tu, Senyor, però tinc tanta necessitat de creure
en Tu que sovint parlo i t'imploro com si existissis.*

Anys prenyats de nous valors, amb l'aparició de Blai Bonet, el jove poeta de Mallorca que s'abandona als peus del Déu Company

Jo som el vostre ca que bava...

El Congrés Eucarístic Internacional de Barcelona (1952) significà un ressorgir de versos religiosos en la seva versió més popular: *El Llibre de Nadal*, tria de Tomàs Garcés (1951); el *Llibre de l'Eucaristia*, de Marià Manent (1952) o el *Llibre de la Passió* tria de Pere Ribot (1953).

Un to de rebel·lia, amara la poesia dels anys seixanta. Per entendre la situació de la literatura religiosa en llengua catalana, de la postguerra al Vaticà II, cal llegir l'assaig *Déu i el seu conjur en la poesia catalana moderna*³. Tot resseguint les "Paraules al vent" de Martí Pol

*Tenim en cor profundament cavat en ombres
i la vostra veu, Senyor, és groga com el blat.*

JOAN CARRERES I PÉRA

Prevere del bisbat de Girona

Rector de la parròquia de Tossa de Mar

¹Joan CARRERES I PÉRA. *La Fe de Cent Poetes Catalans*. Barcelona, 2014. 262 pàg. Distribuït per Editorial Claret

²Ressons de Déu. Albí. Berga (1997), pàg. 111.

³Qüestions de vida cristiana, 29. Abadia de Montserrat (1965), pàg. 7-27

El Bon Pastor
Revista per a preveres
